

Η δημιουργία διαπολιτισμικού κλίματος στην τάξη μέσα από τη διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: Μια μελέτη περίπτωσης

Ακριτίδης Νίκος –Δρ. Θεολογίας Α.Π.Θ., Δ/ντής 6ου Διαπολιτισμικού Δημοτικού Ευόσμου

Τοκατζόγλου Μιχάλης, Εκπαιδευτικός Π.Ε.

Summary

The Formation of Intercultural atmosphere into the classroom by teaching the Human Rights.- A Case Study

Dr. Nikos Akritidis, Headmaster of 6th Intercultural school in Evosmos
Michel Tokatzoglou, Teacher of Primary Education

The last years, Greek community has been characterized from a cultural pluralism, where different cultural groups becoming substantial compound of country's social structure.

Naturally this evolution affected the Greek school, which secures the social-cultural coherence of Greek society. The school and the class specifically, are the needed place where the recognition and the mutual respect of any difference and the achievement of equal chances, will permit the civilians of tomorrow with cultural differences to be adhered in the society.

Greek school is mono-cultural and the changes in its culture isn't easy, nor quick matter. What is needed, is systematical efforts from the teachers to form gradually positive behavior towards "difference" and "others' culture".

We think that the catalyst for the formation of intercultural atmosphere in school is the suitable educational strategies which can effect and transform the human relations. Human Rights' teaching is a subject which may give an impulse to pupils for mutual respect and understanding besides the linguistic, cultural, religious and national background.

The aim of this study is: a) searching and describing the pupils' beliefs and attitudes which affect on their behavior towards classmates with national and cultural differences, b) What is the intercultural atmosphere into the classroom, and c) If it is possible to help students change their attitudes and behavior by practicing activities about Human Rights.

This case study took place in a primary school of intercultural education and about 20 students have participated, 12 years aged.

A questionnaire was given to students with questions of closed and opened type. After the evaluation of results, a series of activities based on Human Rights applied on class. Our aim was the gradual formation of acceptable attitudes and behavior which could cause positive climate towards the foreigners and gypsies students of school.

By the end of the activities, semi-constructed interviews were taken from 12 students in whose previous questionnaire were found negative attitudes and stereotypes. The aim was searching the changes on students' attitudes which might be formed by applied intercultural activities in the behavioral level.

From this study results that it is possible to form and support an intercultural climate into the classroom or school, changing the negative situation being in existence by influencing the beliefs, attitudes and behavior of students.

1. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από ένα πολιτισμικό πλουραλισμό, όπου οι διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες αποτελούν συστατικό μέρος της κοινωνικής δομής της χώρας.

Όπως ήταν φυσικό, η εξέλιξη αυτή επηρέασε και το ελληνικό σχολείο, το οποίο αποτελεί ένα κατεξοχήν μέσο για τη διασφάλιση της κοινωνικής και πολιτισμικής συνοχής της ελληνικής κοινωνίας. Βασική συνιστώσα σ' ένα τέτοιο εκπ/κό προσανατολισμό αποτελεί η διαπολιτισμική εκπαίδευση γιατί ευνοεί την αμοιβαία κατανόηση και οδηγεί στο σεβασμό της πολιτισμικής ποικιλομορφίας.

Έτσι, το σχολείο αναδεικνύεται σε οργανικό χώρο υποδοχής της όποιας «διαφοράς» αλλά και του χειρισμού της, ώστε να πραγματώνεται με ίσους όρους η ένταξη και η συμμετοχή όλων ανεξαιρέτως των μαθητών. Η εκπαιδευτική διαδικασία σ' αυτό, γίνεται αντιληπτή ως μέσο σφυρηλάτησης της κοινωνικής συνοχής των μαθητών. Ο χώρος του σχολείου ευρύτερα και της τάξης ειδικότερα, αποτελούν το αναγκαίο πλαίσιο της αναγνώρισης και του σεβασμού της όποιας διαφορετικότητας, της εξασφάλισης των ίσων ευκαιριών, της σχολικής ένταξης και της πραγμάτωσης των προσωπικών στόχων που θα επιτρέψει στους αυριανούς πολίτες με τις όποιες πολιτισμικές διαφορές να ενταχθούν ομαλά στην ελληνική κοινωνία.

Το σχολείο δέχεται επιδράσεις από το περιβάλλον του διαμορφώνοντας την κουλτούρα του και το δικό του σχολικό κλίμα. Θα μπορούσε λοιπόν κάποιος να πει πως ότι είναι η προσωπικότητα για τον άνθρωπο είναι και το σχολικό κλίμα για το σχολείο (Πασιαρδής 2004)

Η κουλτούρα και το σχολικό κλίμα παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη δημιουργία αλλαγών τόσο σε δομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο συμπεριφορών (Shein, 1992).

Έτσι λοιπόν σε ένα σχολείο δεν αρκεί μόνο να διαπιστωθεί ότι έχει μεταβληθεί η σύνθεση του μαθητικού δυναμικού και να υιοθετηθούν δομικές αλλαγές (π.χ. στο Αναλυτικό Πρόγραμμα, στα σχολικά εγχειρίδια κ.λ.π.), αλλά χρειάζεται να υιοθετηθούν συμπεριφορές που θα αποδέχονται το «διαφορετικό» και θα εκφράζουν σεβασμό προς τον «άλλο» (Ρέππα, Λαζαρίδου & Lyman, 2005).

Ωστόσο, η αλλαγή στην κουλτούρα του ελληνικού σχολείου με τον έντονα μονοπολιτισμικό προσανατολισμό του, δεν είναι ούτε εύκολη, ούτε γρήγορη υπόθεση. Χρειάζεται συστηματική και επίμονη προσπάθεια τόσο από τους εκπ/κούς του σχολείου όσο και από τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους σχολικούς φορείς, ώστε να διαμορφωθούν σταδιακά αποδεκτές συμπεριφορές για το σεβασμό της διαφορετικότητας και την ισότητα των ευκαιριών.

Θεωρούμε λοιπόν ότι, ο καταλύτης για τη δημιουργία διαπολιτισμικού κλίματος στο σχολείο, είναι η δημιουργία κατάλληλων εκπαιδευτικών στρατηγικών και προσεγγίσεων που είναι σε θέση να διαμορφώσουν τις ανθρώπινες σχέσεις. Η διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ένα θεματικό αντικείμενο του οποίου η προσέγγιση στο χώρο του σχολείου προωθεί τον αμοιβαίο σεβασμό και την κατανόηση μεταξύ όλων των μαθητών ανεξάρτητα από την πολιτιστική, τη γλωσσική, την εθνική ή τη θρησκευτική προέλευσή τους.

2. Σπουδαιότητα της έρευνας

Τα πορίσματα μιας τέτοιας έρευνας παρέχουν μια φυσική βάση για γενίκευση και μπορούν ν' αποτελέσουν ένα αρκετά πλούσιο υλικό, το οποίο να επιδέχεται μεταγενέστερες επανερμηνείες (Cohen, L. & Manion L.). Μπορούν να καταγράψουν τις αντιλήψεις και στάσεις των μαθητών και να γίνουν βάση για σχεδιασμό και υλοποίηση διδακτικών προσεγγίσεων στο καθημερινό πρόγραμμα της σχολικής ζωής, διαμορφώνοντας ένα κατάλληλο διαπολιτισμικό σχολικό κλίμα.

3. Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να ανιχνεύσουμε και να περιγράψουμε τις διαμορφωμένες στάσεις, αντιλήψεις και παραδοχές των μαθητών μιας τάξης, που

διαμορφώνουν ένα σύστημα κοινών αξιών, το οποίο επηρεάζει τη συμπεριφορά τους. Αυτό είναι ένα στοιχείο που επιδρά ριζικά στη διαδικασία δημιουργίας και υποστήριξης του διαπολιτισμικού σχολικού κλίματος (Πασιαρδής, 2004: 152).

Ειδικότερα θα ερευνήσουμε:

- Ποιες είναι οι γνώσεις τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα
- Τι αντιλήψεις και στάσεις διαμορφώνουν για τους αλλοδαπούς και τσιγγάνους συμμαθητές τους
- Ποιο είναι το διαμορφωμένο διαπολιτισμικό σχολικό κλίμα στην τάξη.
- Τι δραστηριότητες μπορούν να δουλευτούν βιωματικά μέσα στην τάξη, στη βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διαμορφώνοντας θετικό σχολικό κλίμα.

4. Μεθοδολογία

Η παρούσα έρευνα αποτελεί περίπτωση μελέτης. Συμμετείχαν 20 μαθητές/τριες της ΣΤ΄ τάξης ενός Διαπολιτισμικού σχολείου της Δυτικής Θεσσαλονίκης. Η διάρκεια της έρευνας διήρκεσε 6 μήνες περίπου. Η συγκεκριμένη τάξη επιλέχθηκε με κριτήριο ότι σ' αυτή δεν φοιτούσε τη συγκεκριμένη σχολική χρονιά κανένας αλλοδαπός ή τσιγγάνος μαθητής, ώστε οι αντιλήψεις, οι συμπεριφορές και η γενικότερη ατμόσφαιρα της τάξης να μην έχουν επηρεαστεί από τις ενδεχόμενες διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μαθητών. Έτσι μπορούμε να ανιχνεύσουμε καλύτερα τις αντιλήψεις και τις νόρμες συμπεριφοράς που αποκτήθηκαν στο άμεσο οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον.

Οι μαθητές απάντησαν σε ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου. Οι απαντήσεις ταξινομήθηκαν σε διακριτές κατηγορίες (με τη μέθοδο Boulton) (Cohen, L. & Manion L.: 166). Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων γίνεται με συχνότητες και ποσοστά.

Μετά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων εφαρμόσαμε βιωματικά μέσα στην τάξη μια σειρά από δραστηριότητες με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στόχος μας ήταν η σταδιακή διαμόρφωση αξιών και αποδεκτών συμπεριφορών για την ισότητα και το σεβασμό της διαφορετικότητας, δημιουργώντας ένα θετικό κλίμα στη σχολική τάξη και την καθημερινή πρακτική για τους αλλοδαπούς και τσιγγάνους μαθητές του σχολείου

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν 12 ημιδομημένες συνεντεύξεις με ισάριθμους μαθητές, στο ερωτηματολόγιο των οποίων εντοπίσαμε προκαταλήψεις και αρνητικά στερεότυπα για τη διαφορετικότητα. Στόχος μας ήταν να ερευνήσουμε κατά πόσο μεταβλήθηκαν οι στάσεις των μαθητών αυτών με την εφαρμογή των διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων και τη δημιουργία αλλαγών σε κανονιστικό επίπεδο (νόρμες συμπεριφοράς).

5. Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Από την επεξεργασία των αποτελεσμάτων, στον Πίνακα 1, προέκυψε ότι και οι 20 μαθητές (13 αγόρια, 7 κορίτσια), ποσοστό 100%, γνώριζαν ή πιστεύουν πως τα παιδιά έχουν δικαιώματα.

Πίνακας 1

ΦΥΛΟ	Έχουν δικαιώματα τα παιδιά;	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΑΓΟΡΙΑ	13	0
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	7	0
ΣΥΝΟΛΟ	20	0

Σύμφωνα με τον Πίνακα 2, και στο ερώτημα ποια θεωρούν δικαιώματα του παιδιού, η ελευθερία της έκφρασης συγκέντρωσε 13 προτιμήσεις, η θρησκευτική ελευθερία 14 προτιμήσεις, η προστασία από την παιδική εργασία 11 προτιμήσεις και να πηγαίνουν σχολείο όποτε θέλουν 1 προτίμηση. Φαίνεται πως η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών γνώριζαν ή είχαν διδαχθεί τα βασικά άρθρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μπορούσαν να τα ξεχωρίσουν από άλλες παραπλανητικές αναφορές.

ΦΥΛΟ	Αν ναι ποια από τα παρακάτω θεωρείς δικαιώματα του παιδιού;			
	Ελευθερία έκφρασης.	Θρησκευτική ελευθερία.	Προστασία από παιδική εργασία.	Να πηγαίνει σχολείο όποτε θέλει.
ΑΓΟΡΙΑ	7	11	7	1
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	6	3	4	0
ΣΥΝΟΛΟ	13	14	11	1

Πίνακας 2

Όπως φαίνεται από τις απαντήσεις του Πίνακα 3, 17 μαθητές πιστεύουν πως Κράτος, Σχολείο και Οικογένεια προστατεύουν τα δικαιώματά τους, 2 πιστεύουν πως μόνο η Οικογένεια προστατεύει τα δικαιώματά τους και 4 ότι θεματοφύλακας των δικαιωμάτων τους είναι το σχολείο. Χαρακτηριστικό είναι ότι κανένας μαθητής δεν θεωρεί ότι το Κράτος προστατεύει τα δικαιώματά του.

Πίνακας 3

ΦΥΛΟ	Ποιος προστατεύει τα δικαιώματα αυτά;			
	Κράτος	Σχολείο	Οικογένεια	Όλοι αυτοί μαζί
ΑΓΟΡΙΑ	0	3	1	10
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	0	1	1	7
ΣΥΝΟΛΟ	0	4	2	17

Από τον Πίνακα 4, προκύπτει ότι 8 μαθητές απάντησαν θετικά στο ερώτημα αν έχουν αλλοδαπούς συμμαθητές, ερμηνεύοντας την έννοια συμμαθητής μέσα από το ευρύτερο περιβάλλον του σχολείου, ενώ 12 απάντησαν αρνητικά ερμηνεύοντας την έννοια συμμαθητής μέσα από το στενό περιβάλλον της σχολικής τους τάξης.

Πίνακας 4

ΦΥΛΟ	Έχεις συμμαθητές που προέρχονται από άλλες χώρες;	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΑΓΟΡΙΑ	6	7
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	2	5
ΣΥΝΟΛΟ	8	12

Οι απαντήσεις στον Πίνακα 5 φαίνεται πως είναι σε στενή συνάρτηση με τα αποτελέσματα του προηγούμενου Πίνακα.: 8 μαθητές δήλωσαν πως έχουν αλλοδαπούς φίλους και 12 απάντησαν αρνητικά. Φαίνεται πως οι μαθητές που απάντησαν θετικά είχαν φιλικές σχέσεις με αλλοδαπούς μαθητές άλλων τμημάτων και οι διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύχθηκαν, τους ώθησαν να τους προσδιορίσουν ως συμμαθητές με την ευρύτερη σημασία του όρου.

Πίνακας 5

ΦΥΛΟ	Έχεις φίλους που προέρχονται από άλλη χώρα;	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΑΓΟΡΙΑ	5	8
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	3	4
ΣΥΝΟΛΟ	8	12

Από τους μαθητές που απάντησαν πως δεν έχουν φίλους αλλοδαπούς μαθητές, 3 απάντησαν πως δεν έτυχε, 7 γιατί δεν μιλούν καλά την ελληνική γλώσσα και 2 από φόβο (Πίνακας 6). Φαίνεται πως η ελλιπής γνώση της ελληνικής γλώσσας εκ μέρους των αλλοδαπών μαθητών, αποτελεί εμπόδιο για την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων από τους γηγενείς μαθητές.

Πίνακας 6

ΦΥΛΟ	Αν δεν έχεις φίλους που προέρχονται από άλλη χώρα σημείωσε για ποιους λόγους.			
	Δεν έχω χρόνο γιατί έχω πολλές δραστηριότητες.	Από φόβο	Δεν έτυχε	Δεν μιλούν καλά ελληνικά
ΑΓΟΡΙΑ	0	1	1	6
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	0	1	2	1
ΣΥΝΟΛΟ	0	2	3	7

Με βάση τις απαντήσεις του Πίνακα 7, 4 μαθητές θεωρούν συμμαθητές τους, με την ευρύτερη σημασία του όρου, τους τσιγγανόπαιδες του σχολείου, ενώ 16 απάντησαν πως δεν έχουν τσιγγάνους συμμαθητές επειδή προφανώς δεν φοιτούν στο τμήμα τους.

Πίνακας 7

ΦΥΛΟ	Έχεις συμμαθητές τσιγγανόπαιδες;	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΑΓΟΡΙΑ	2	11
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	2	5
ΣΥΝΟΛΟ	4	16

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις του Πίνακα 8 η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών δεν κάνει παρέα με τους Τσιγγάνους μαθητές του σχολείου (19 στους 20), ενώ μόνο μια μαθήτρια δηλώνει πως κάνει παρέα εντός του σχολείου.

Πίνακας 8

ΦΥΛΟ	Κάνεις παρέα με τους Τσιγγάνους μαθητές του σχολείου;		
	ΟΧΙ	ΝΑΙ (εντός σχολείου)	ΝΑΙ (εκτός σχολείου)
ΑΓΟΡΙΑ	13	0	0
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	6	1	0
ΣΥΝΟΛΟ	19	1	0

Σε συνέχεια του προηγούμενου Πίνακα, 2 μαθητές αιτιολογούν ότι δεν κάνουν παρέα με τσιγγάνους μαθητές γιατί αυτοί δεν μιλούν καλά την ελληνική γλώσσα, 2 γιατί έχουν άλλα ενδιαφέροντα, 8 θέτουν θέμα προσωπικής καθαριότητας των τσιγγάνων, 5 θεωρούν ότι δεν είναι συνεργάσιμοι και 4 δηλώνουν πως δεν κάνουν παρέα γιατί τα σπίτια που μένουν αυτοί είναι μακριά. (Πίνακας 9).

Πίνακας 9

ΦΥΛΟ	Αν δεν κάνεις παρέα με τσιγγανόπαιδες σημείωσε τους λόγους.				
	Δεν μιλούν καλά τα Ελληνικά	Έχω άλλα ενδιαφέροντα	Γιατί δεν είναι καθαροί	Δεν είναι συνεργάσιμοι	Είναι μακριά τα σπίτια που μένουν
ΑΓΟΡΙΑ	1	1	8	2	3
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	1	1	0	3	1
ΣΥΝΟΛΟ	2	2	8	5	4

Στα ερωτήματα ανοιχτού τύπου τι σημαίνει η λέξη «ξενοφοβία» και τι η λέξη «ρατσισμός», οι περισσότεροι μαθητές απάντησαν σωστά. Ορισμένοι προχώρησαν παραπέρα δίνοντας εξηγήσεις για το φόβο προς τους αλλοδαπούς και εξηγώντας «γιατί ορισμένοι άνθρωποι είναι ρατσιστές».

Στο τελευταίο ερώτημα, αν θα ήθελαν αλλοδαπούς και τσιγγάνους μαθητές στην τάξη τους, πάνω από τους μισούς (12) απάντησαν αρνητικά. Οι λόγοι για τους οποίους δεν θέλουν αλλόφυλους συμμαθητές στην τάξη τους είναι γιατί: α) τους ενοχλούν, β) δεν

είναι καλοί μαθητές, γ) μιλούν άσχημα, δ) δεν είναι καθαροί, ε) από φόβο «μην γίνουν καλοί μαθητές και πάρουν τη σημαία».

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η αλλαγή του σχολικού κλίματος θεωρείται από τη φύση της πολύπλοκη υπόθεση, που χρειάζεται συστηματική προσπάθεια με συγκεκριμένες διαδικασίες μετασχηματισμού της υφιστάμενης κατάστασης, προωθήσαμε για εφαρμογή μια σειρά δραστηριοτήτων με θέμα τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι δραστηριότητες ενθαρρύνουν τους μαθητές να αναγνωρίσουν και να αποδεχθούν το «διαφορετικό», να υιοθετήσουν τις ανθρώπινες αξίες που σχετίζονται με τα δικαιώματα του ανθρώπου και να προσπαθήσουν να τις μετασχηματίσουν σε νόρμες συμπεριφοράς στην καθημερινή πρακτική.

Η εφαρμογή αυτής της διαπολιτισμικής προσέγγισης οικοδομήθηκε με τις παρακάτω δραστηριότητες:

- «Η Φανταστική χώρα». Ομαδική δραστηριότητα που βοηθά τους μαθητές ν' ανταλλάξουν ιδέες για τις έννοιες κλειδιά στην κατανόηση των άρθρων για τ' ανθρώπινα δικαιώματα.
- «Η χώρα σου και τα ανθρώπινα δικαιώματα». Περιλαμβάνει δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την έρευνα και την ανάλυση από τους μαθητές.
- «Παίρνοντας το σφυγμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο σου». Μια δραστηριότητα που βάζει στο μικροσκόπιο και αξιολογεί το σχολικό κλίμα σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- «Παιχνίδια ρόλων για τα ανθρώπινα δικαιώματα». Δραστηριότητες που δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να υποδυθούν τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- «Επεισόδια από τη σχολική ζωή». Με τη δραστηριότητα αυτή ενθαρρύνονται οι μαθητές να συζητήσουν για το πώς μπορούν να βελτιώσουν τη σχολική ζωή με αφορμή πραγματικά ή φανταστικά γεγονότα που συνέβησαν στο σχολικό χώρο και με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- «Τα ανθρώπινα δικαιώματα σαν μέρος της μελλοντικής δουλειάς μας». Οι μαθητές ενθαρρύνονται να δουν το μέλλον και τις αποφάσεις τους για την μελλοντική τους καριέρα μ' ένα διαφορετικό τρόπο.
- «Ιδέες για Δράση». Οι μαθητές προτείνουν ατομικούς και ομαδικούς τρόπους δράσης για την προστασία και προώθηση της ιδέας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στη συνέχεια σχεδιάζεται μία κλίμακα αύξουσας σπουδαιότητας των δράσεων που προτάθηκαν και συνδέονται με άρθρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σημαντικό είναι ότι οι στόχοι πρέπει να είναι ρεαλιστικοί.

Με την ολοκλήρωση των παραπάνω δραστηριοτήτων πραγματοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με τους μαθητές/τριες στους οποίους ανιχνεύθηκαν προκαταλήψεις και στερεότυπα. Πολλά στοιχεία επίσης αντλήθηκαν από συζητήσεις μαζί τους κατά τη διάρκεια της έρευνας.

Η επεξεργασία των συνεντεύξεων έδειξε όλοι οι μαθητές γνώριζαν αρκετά πράγματα από τα ανθρώπινα δικαιώματα και μπορούσαν να αναγνωρίσουν και να ονομάσουν τα βασικότερα απ' αυτά, καθώς και τρόπους υπεράσπισης και προώθησής τους σε καθημερινές καταστάσεις. Φαίνεται πως οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν στην τάξη είχαν συμβάλει πολύ σ' αυτό.

Ός προς τις προθέσεις τους απέναντι στους Τσιγγάνους μαθητές του σχολείου τους, οι 3 από τους 12 παραδέχονταν ότι δεν είχαν καλές σχέσεις μαζί τους, εμμένοντας στην προσωπική τους καθαριότητα και στην λεκτική ή σωματική επίθεση που δέχθηκαν κάποια στιγμή απ' αυτούς. Οι υπόλοιποι μαθητές δήλωναν ότι κάνουν ή ότι θα ήθελαν να κάνουν παρέα μαζί τους. Ένας μάλιστα δήλωσε ότι τους εκτιμά ιδιαίτερα γιατί παίζουν καλό ποδόσφαιρο και ότι «εμείς φταίμε πολλές φορές γιατί τους κάνουμε να αισθάνονται άσχημα». Η αλλαγή στη στάση των μαθητών αυτών φαίνεται πως έχει να κάνει με τις δραστηριότητες που συμμετείχαν και συντέλεσαν στο να βλέπουν θετικά τον «άλλο», τον «διαφορετικό» και να καλλιεργήσουν θετικά συναισθήματα επικοινωνίας μαζί τους.

Όσον αφορά τους αλλοδαπούς συμμαθητές τους, όλοι απάντησαν ότι τους βλέπουν με συμπάθεια και 4 από αυτούς ανέπτυξαν στην ώρα του διαλείμματος φιλικές σχέσεις μαζί τους. Ωστόσο, και οι υπόλοιποι δήλωσαν πως θα ήθελαν να τους κάνουν

παρέα για να τους γνωρίσουν περισσότερο και να μην είναι απομονωμένοι και αισθάνονται άσχημα.

Η θετική αυτή στάση συνεχίστηκε, αφού όλοι οι μαθητές επεσήμαναν ότι δεν έχουν πρόβλημα να συναναστραφούν με διαφορετικούς ανθρώπους αρκεί «να μη τους θίξουν ορισμένα θέματα όπως...η θρησκεία τους». Η απάντηση εδώ έρχεται σε αντίφαση με τη θέση που είχαν οι 3 μαθητές, οι οποίοι δεν ήθελα να έχουν σχέσεις με τους τσιγγάνους συμμαθητές τους.

6. Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη το μικρό δείγμα, και τις αδυναμίες που συνεπάγονται από μια τέτοιου είδους έρευνα, φαίνεται πως παρά το γεγονός ότι διαφορετικές ομάδες μαθητών διαβιούν και συναντιούνται στον ίδιο χώρο του σχολείου, αναπτύσσονται προβλήματα επικοινωνίας και ρατσισμού που διαμορφώνουν ένα αρνητικό διαπολιτισμικό σχολικό κλίμα. Φαίνεται πως το ελληνικό σχολείο και οι μαθητές είναι ανέτοιμοι να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις δυσκολίες που προκύπτουν από την παρουσία τους σ' αυτό μαθητών με εθνο-πολιτισμικές διαφορές.

Είναι προφανές λοιπόν ότι προκύπτουν ανάγκες για συστηματικότερη αντιμετώπιση του ζητήματος της δημιουργίας θετικού σχολικού κλίματος από τους εκπ/κούς που εμπλέκονται.

Όσον αφορά την παρούσα έρευνα φάνηκε πως είναι δυνατή η υποστήριξη διαπολιτισμικού κλίματος στην τάξη ή το σχολείο αλλάζοντας την αρνητική υφιστάμενη κατάσταση, επηρεάζοντας τη συμπεριφορά και τις αντιλήψεις των μαθητών.

Με μια στρατηγική βιωματικών δραστηριοτήτων που έχουν ως βάση τη διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι μαθητές ενθαρρύνονται να διαμορφώσουν σταδιακά αποδεκτές απόψεις και συμπεριφορές για την ισότητα και το σεβασμό του «διαφορετικού». Δεν αρκεί από μόνο του να διαπιστωθεί η διαφορετική σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού αλλά να υιοθετηθούν συμπεριφορές που θα εμπνέουν το σεβασμό και την αποδοχή του «άλλου».

Κλείνοντας τη σύντομη αυτή παρουσίασή μας, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι ανεξάρτητα από τις όποιες θεσμικές αλλαγές που ενδεχομένως υιοθετηθούν στο μέλλον, η επιτυχία της διαπολιτισμικής προσέγγισης μπορεί να επιτευχθεί και με την αξιοποίηση πρακτικών εργαλείων που μπορούν να μετασχηματίσουν και να αλλάξουν το σχολικό κλίμα της τάξης και του σχολείου ευρύτερα, επιφέροντας καλύτερα μαθησιακά και επικοινωνιακά αποτελέσματα.

Βιβλιογραφία

Cohen, L. & Manion L. (1994). Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα.

Parekh, B. (1997). «Η έννοια της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης», στο: Modgil, S., Verma, G., Mallick, K., Modgil, C., Η Πολυπολιτισμική Εκπαίδευση (επιμ. Ζώνιου-Σιδέρη, Α. & Χαραμής, Π.) εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Schein, H. (1992). Organizational Culture and Leadership, Jossey-Bass, San Fransisco.

Αθανασούλη-Ρέππα, Α., Λαζαρίδου, Α. & Lyman, L. (2005). «Συναισθηματική νοημοσύνη και Διαπολιτισμική Παιδαγωγική: ένα υπόδειγμα για την προσέγγιση της πολυπολιτισμικής τάξης», στο: Γεωργογιάννης Π. (επιμ.), Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Πρακτικά 8ου Διεθνούς Συνεδρίου, τ. 4ος, ΚΕ.Δ.ΕΚ, Πάτρα.σ.191-204.

Ματσαγγούρας, Η. (1998). Στρατηγικές Διδασκαλίας, τ.Β', εκδ. Gutenberg, Αθήνα.

Νικολάου, Γ. (2000). Ένταξη και Εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό σχολείο, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Πασιαρδής, Π. (2004). Εκπαιδευτική Ηγεσία, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα.

<http://www.humanrights.coe.int> (General Human Rights page)

<http://www.echr.coe.int> (European Court of Human Rights)

<http://www.coe.int/youth> (Human Rights Education-Youth Programme)